

การพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากร ของเด็กและเยาวชน

An Approach to Development of Law Concerning Criminal Record of Child and Juvenile

ปพนธีร์ ชีระพันธ์¹

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง 222 หมู่ 2 ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม
จังหวัดพัทลุง 93210 เมล์ติดต่อ: Papontee_god@hotmail.com

Papontee Teeraphan

Faculty of Law Thaksin University, Phatthalung Campus, 222, Moo 2, Ban Phao, Pa Pha Yom, Phatthalung,
93210, E-mail: papontee_god@hotmail.com

Recived: July 3, 2019; Revised: August 21, 2019; Accepted: September 5, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน การแก้ไขฟื้นฟู การตีตรา และทะเบียนประวัติอาชญากร รวมถึงเพื่อศึกษาเปรียบเทียบหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทยและต่างประเทศ (2) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายและปัญหาทางสังคมที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนซึ่งมีสาเหตุเชื่อมโยงมาจากทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทย รวมถึงเพื่อศึกษาและวิเคราะห์โอกาสในการเข้าทำงานในสถานประกอบการ (3) เพื่อหาข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากรที่สอดคล้องกับพันธกรณีตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน

ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยมาจากการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งการสัมภาษณ์มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ใช้อำนาจตามกฎหมายในกระบวนการ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง (Faculty of Law Thaksin University, Phatthalung Campus).

ยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน กลุ่มเด็กและเยาวชนผู้ได้รับผลกระทบจากทะเบียนประวัติอาชญากร และกลุ่มเจ้าของสถานประกอบการที่มีอำนาจพิจารณาบุคคลเข้าทำงาน โดยข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ และได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกถูกนำมาวิเคราะห์สาระให้เห็นความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์กันในด้านต่าง ๆ ซึ่งการวิเคราะห์จะออกมาในลักษณะของการพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า กฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ของทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทย ซึ่งได้แก่ ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจ ไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ ก่อให้เกิดสภาพปัญหาทางกฎหมาย 4 ประการ คือ ปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากร ปัญหาเกี่ยวกับเงื่อนไขของการคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากร ปัญหาเกี่ยวกับผู้มีสิทธิขอคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากร และปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาเพื่อเริ่มดำเนินการคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากร โดยปัญหาทางกฎหมายทั้ง 4 ประการนี้ก่อให้เกิดผลกระทบทางสังคมต่อตัวผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ทั้งผลกระทบด้านการสมัครงานและการทำงาน ผลกระทบด้านการสมัครเรียนและการเรียน และผลกระทบซึ่งถูกสังคมตีตราการเป็นผู้กระทำความผิด

เพื่อเป็นการพัฒนานกฎหมายเกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากรของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย งานวิจัยชิ้นนี้เสนอให้ฝ่ายนิติบัญญัติออกกฎหมายทะเบียนประวัติอาชญากร และควรกำหนดให้กรณีศาลเยาวชนและครอบครัวได้พิพากษาลงโทษจำคุกเด็กหรือเยาวชน แต่เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งตัวไปฝึกอบรมตามมาตรา 142 (1) แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เป็นหนึ่งในเงื่อนไขของการคัดแยกทะเบียนประวัติออกจากสารบบด้วย นอกจากนี้ยังควรกำหนดให้สิทธิกับผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนประวัติอาชญากรที่เป็นเด็กและเยาวชน สามารถร้องขอให้มีการคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากรของตนได้ รวมถึงควรกำหนดระยะเวลาเพื่อเริ่มดำเนินการคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากรให้มีความชัดเจนและแน่นอน

คำสำคัญ: การพัฒนา ทะเบียนประวัติอาชญากร เด็กและเยาวชน

Abstract

This research has three objectives as (1) to study the concepts and the theories of juvenile justice, rehabilitation, labelling and criminal record, as well as to compare the laws concerning criminal records of Thailand and foreign countries, (2) to study and analyze both the legal and the social problems affecting to children and juveniles caused by the law concerning Thai criminal records, as well as to study and analyze the employment opportunity in business sectors, and (3) to seek the suggestion in order to develop criminal records law in accordance with Convention on the Rights of the Child and under the purposes of the juvenile justice.

The information in the research was acquired by analyzing documents and in-depth interviewing of three groups of key informants, (1) the authorized government officers in juvenile justice system, (2) the children and juveniles who have been affected by criminal record, and (3) the business owners who has gained the employment power. The qualitative data studied and analyzed from the documents and the in-depth interview was analyzed for the contents and reflected relations by using the descriptive aspects.

The findings revealed that the law concerning the criminal record in Thailand, Royal Thai Police Regulation on Police Code not concerning the Criminal Case Title 32 Fingerprint, has caused four legal problems. First is the problem about the form of the law concerning the criminal record. Second is the problem about the element of the criminal record classifying. Third is the problem about the person who will have the right to make a petition for the criminal record classifying. And last is the problem about the starting time for the criminal record classifying process. These problems have subsequently resulted in the social problems consisting of the effect on job employment and work, education enrollment and study, and labeling reflection by the societies.

To develop the law concerning juvenile criminal record in Thailand, this research suggests that the law should be enacted by the legislative, the court judgment under the section 142 (1) Juvenile and Family Court and Procedure Act B.E. 2553 should be one of the elements in criminal record classification, the name of the child or the juvenile should

be authorized to make their petition of classifying, and the starting time for the criminal record classification process should clearly be written by the law.

Keywords: Development, Criminal Records, Child and Juvenile

1. บทนำ

ตามหลักการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และมีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะทำการสืบสวนเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานอันเป็นรายละเอียดแห่งความผิด รวมถึงมีการรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงหรือการพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องร้องลงโทษ เมื่อรวบรวมพยานหลักฐานแล้วเสร็จ พนักงานสอบสวนจึงจะมีความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อมีคำสั่งในคดี หากพนักงานอัยการเห็นว่าคดีมีมูลคดีก็จะถูกส่งฟ้องไปยังศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาต่อไป ทั้งนี้ ภายใต้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเช่นนี้ การดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจทั้งในส่วนการสืบสวนและสอบสวนจึงเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญและมีผลต่อการพิสูจน์ความผิด การแพ้ชนะ และการบังคับโทษในคดี

ในทางปฏิบัติเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการสืบสวนจนพบตัวผู้ต้องหาและจับกุมตัวผู้ต้องหามาได้ หรือผู้ต้องหาพบพนักงานสอบสวนเอง ในเบื้องต้นพนักงานสอบสวนมีหน้าที่จัดทำทะเบียนประวัติอาชญากร (Criminal Record) ของผู้นั้น รวมถึงแจ้งสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดและดำเนินการสอบปากคำผู้ต้องหา จากการดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าวนี้ ทำให้ทะเบียนประวัติอาชญากรถูกใช้เป็นฐานข้อมูลที่สำคัญซึ่งรวบรวมเรื่องราวของการกระทำความผิดในคดีอาญาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสืบสวนและสอบสวนในคดีอาญาต่าง ๆ โดยมีกฎหมายที่ให้อำนาจในการจัดทำและดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากรคือ ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ

อย่างไรก็ดีภายใต้การดำเนินการข้างต้น ทะเบียนประวัติอาชญากรของผู้กระทำความผิดก่อให้เกิดผลกระทบต่ออนาคตของผู้ต้องหา โดยเฉพาะกับผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ยิ่งในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนได้ผ่านพ้นกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมตามคำพิพากษาของศาลและกลับเข้าใช้ชีวิตในสังคมปกติด้วยแล้ว ทะเบียนประวัติอาชญากรเหล่านี้กลายเป็นตราบาปติดตัวส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตในสังคมของเด็กและเยาวชนผู้เคยกระทำความผิด ตัวอย่างเช่นนี้เป็นเพียงปัญหาส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบันซึ่งไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ทะเบียนประวัติอาชญากรเป็นอุปสรรคต่อการกลับและใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติของผู้เคยหลงผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน

ภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิเด็กและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีลักษณะเฉพาะ (Juvenile Justice) การให้โอกาสและการรักษานาคตของเด็กและเยาวชนผู้เคยกระทำความผิดเป็นประเด็นที่ควรพิจารณาอย่างรอบคอบ ซึ่งในทางปฏิบัติ

เห็นได้ชัดเจนว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวในฐานะหนึ่งในองค์กรใช้อำนาจอธิปไตยที่สำคัญ มักจะเป็นผู้ดำเนินการฝ่ายเดียวเป็นส่วนใหญ่ โดยในคดีอาญาที่เป็นความผิดไม่ร้ายแรง ศาลมักไม่ประสงค์ที่จะมีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชน แต่จะเลือกใช้วิธีการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก (Diversion) เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทั้งยังเป็นการให้โอกาสบุคคลที่ยังขาดวิวุฒิภาวะ ประสบการณ์ และขาดความยับยั้งชั่งใจอีกทางหนึ่งด้วย

มาตรการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ศาลอาจนำมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา สำหรับเด็กและเยาวชนซึ่งอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มีด้วยกันหลายมาตรการ รวมถึงการเปลี่ยนโทษจำคุกหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นการส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมตาม มาตรา 142 (1) ด้วย ซึ่งจากสถิติย้อนหลัง 5 ปี ปรากฏข้อมูล ดังนี้²

² ศาลยุติธรรม, “รายงานสถิติคดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร ประจำปี พ.ศ. 2556 - 2560,” สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2561, <http://www.oppb.coj.go.th/>

ตาราง 1 จำนวนคดีที่ศาลใช้มาตรการเปลี่ยนโทษจำคุกหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นการส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมเพื่อฝึกอบรม ตามมาตรา 142 (1) แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

ปี พ.ศ.	จำนวนคดีอาญาที่ศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำตัดสินทั้งหมด	จำนวนคดีที่ศาลใช้มาตรการเปลี่ยนโทษจำคุกหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นการส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมตาม ม. 142 (1)	คิดเป็นร้อยละ
2556	32,567	6,101	19.66
2557	29,338	5,888	20.07
2558	20,749	4,768	22.98
2559	14,653	4,438	30.28
2560	11,465	3,648	31.81

ข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวในฐานะองค์กรที่มีหน้าที่รักษาสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนผู้หลงผิด ได้พยายามที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนโดยยึดถือประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดเป็นหลัก (Best Interest of Child)³ แม้ว่าในทางปฏิบัติจะพบว่า เมื่อเด็กและเยาวชนผ่านพ้นการฝึกอบรมตามที่ศาลกำหนดและปรารถนาจะกลับตัวเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม การคงอยู่ของทะเบียนประวัติอาชญากรกลับกลายเป็นปัญหาต่อการดำรงตนในสังคมดังที่ยกตัวอย่างมาแล้วเบื้องต้น

การวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากร ทั้งที่เป็นปัญหาทางกฎหมายและปัญหาทางสังคม อีกทั้งผู้วิจัยยังมุ่งเน้นที่จะเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อพัฒนาให้กลไกในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริงและอยู่ภายใต้พันธกรณีที่ประเทศไทยมีต่อไป

³ ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง และผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด, สัมภาษณ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง, 11 ตุลาคม 2561.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (1) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน การแก้ไขฟื้นฟู การติดตาม และทะเบียนประวัติอาชญากร รวมถึงเพื่อศึกษาเปรียบเทียบหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทยและต่างประเทศ (2) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายและปัญหาทางสังคมที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนซึ่งมีสาเหตุเชื่อมโยงมาจากทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทย รวมถึงเพื่อศึกษาและวิเคราะห์โอกาสในการเข้าทำงานในสถานประกอบการ และ (3) เพื่อหาข้อเสนอแนะในการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับทะเบียนประวัติ อาชญากรที่สอดคล้องกับพันธกรณีตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน

การวิจัยนี้มีขอบเขตครอบคลุมด้านตัวบทกฎหมาย ได้แก่ ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการกลับเข้าใช้ชีวิตในสังคมปกติของผู้เคยกระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างกฎหมายทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทยและกฎหมายทะเบียนประวัติอาชญากรของต่างประเทศ อันได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสิงคโปร์

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ทำการศึกษาสภาพปัญหาทางสังคมในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับบุคคลผู้เคยกระทำความผิดเมื่อเป็นเด็กหรือเยาวชน และโอกาสในการรับบุคคลเข้าทำงาน โดยมีขอบเขตด้านพื้นที่ คือ ภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ อันได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก เชียงเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก และงานวิจัยนี้มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยคัดเลือกแบบเจาะจงเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ผู้ได้รับผลกระทบจากการคงอยู่ของทะเบียนประวัติอาชญากรที่เคยกระทำความผิดครั้งยังเป็นเด็กหรือเยาวชน จำนวน 120 คน เจ้าของสถานประกอบการที่มีอำนาจพิจารณาบุคคลเข้าทำงานสถานประกอบการ จำนวน 90 คน และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ใช้อำนาจทางกฎหมายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน จำนวน 8 คน

2. ผลการวิจัย

ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ล้วนแต่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล ขั้นตอนการสอบสวนที่มีการจัดทำทะเบียนประวัติอาชญากรเป็นส่วนหนึ่งก็เช่นกัน เพราะการจัดทำและการคงอยู่ของทะเบียนประวัติอาชญากรจะช่วยให้การทำงานในขั้นสืบสวนสอบสวน สังคดี และพิจารณาพิพากษาเป็นไป

อย่างรวดเร็วและถูกต้องแม่นยำ ซึ่งในท้ายที่สุดจะเป็นการปกป้องความสงบสุขของสังคม อย่างไรก็ตาม จากการศึกษา ทบทวน และวิเคราะห์เกี่ยวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศพบว่ายังคงมีปัญหาอยู่หลายประการ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นสาเหตุหนึ่งให้เกิดปัญหาสังคมต่อเด็กและเยาวชน ผู้เคยกระทำความผิด นอกจากนี้ปัญหาทางกฎหมายดังกล่าวยังส่งผลต่อสิทธิ เสรีภาพ อนาคต รวมทั้งโอกาสในการกลับเข้าสู่ชีวิตในสังคมของบุคคลที่มีชื่อในทะเบียนประวัติอาชญากร ซึ่งในท้ายที่สุดยังแสดงให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องกับพันธกรณีตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนอีกด้วย ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากทะเบียนประวัติอาชญากรของเด็กและเยาวชนมีประเด็นทางกฎหมายและสังคมซึ่งมีความเชื่อมโยงกันอธิบายได้ ดังนี้

2.1 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทย

1) ปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ทางกฎหมายของทะเบียนประวัติอาชญากร บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทยในปัจจุบัน คือ ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นระเบียบที่ออกตามความในมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 เมื่อได้พิจารณาเนื้อหาของระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือแล้วพบว่า กฎหมายดังกล่าวมีลักษณะเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติที่ช่วยให้กฎหมายสารบัญญัติ เช่น กฎหมายอาญา บรรลู่วัตถุประสงค์และมีผลบังคับที่เห็นเป็นรูปธรรม โดยระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ จะกำหนดวิธีการบันทึกข้อมูลของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนตั้งแต่แรกเริ่มจนเสร็จสิ้น อันประกอบด้วยวิธีการจัดทำทะเบียนประวัติอาชญากร วิธีการพิมพ์ ลายนิ้วมือ จำนวนของการพิมพ์ลายนิ้วมือ วิธีการตรวจสอบและการนำส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ วิธีการดำเนินการหลังจากที่ได้รับผลการตรวจสอบลายพิมพ์นิ้วมือ และวิธีการคัดแยกและทำลายแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและรายการประวัติหรือบัญชีประวัติ ซึ่งกฎหมายวิธีสบัญญัติฉบับนี้นับว่ามีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากฎหมายสารบัญญัติ

ภายใต้ประเด็นเกี่ยวกับบทบัญญัติที่มีลักษณะเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติข้างต้น ผู้วิจัยพบว่า ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ ยังมีปัญหาทางด้านกฎหมายให้ต้องพิจารณา กล่าวคือ การที่กฎหมายวิธีสบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นกฎหมายที่มีผลเป็นการกระทบสิทธิของบุคคลที่ตกเป็น

ผู้ต้องหา โดยเฉพาะผู้ต้องหาที่เป็นเด็กและเยาวชน ได้ผ่านการพิจารณาและประกาศใช้โดยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาตินับว่าเป็นสิ่งที่ขาดความเหมาะสม เพราะโดยลักษณะของกฎหมายวิธีสบัญญัติที่เป็นกฎหมายซึ่งกระทบสิทธิของบุคคล ไม่ว่ากฎหมายวิธีสบัญญัติเหล่านั้นจะถูกใช้โดยองค์กรผู้ใช้อำนาจอรัฐใด ๆ โดยปกติทั่วไปแล้วกระบวนการตรากฎหมายเหล่านั้นจะต้องกระทำโดยฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งมีรากฐานและยึดโยงกับความชอบธรรมจากประชาชน ดังนั้นการที่ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ ผ่านการพิจารณาและประกาศให้มีผลใช้บังคับโดยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเพียงผู้เดียวนั้นจึงเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม อีกทั้งหน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ซึ่งได้แก่ พนักงานสอบสวนและกองทะเบียนประวัติอาชญากร ก็เป็นหน่วยงานภายใต้บังคับบัญชาของผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติอีกด้วย

บทบัญญัติแห่งกฎหมายเกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากรของต่างประเทศ ทั้งของรัฐเท็กซัส สหรัฐอเมริกา⁴ และฝรั่งเศส⁵ ได้กำหนดเป็นส่วนหนึ่งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในขณะที่ในอังกฤษ⁶ และสิงคโปร์⁷ กฎหมายเกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากรปรากฏอยู่ในรูปของพระราชบัญญัติ (Act) โดยกฎหมายเกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากรในต่างประเทศนั้นล้วนผ่านการพิจารณาจากฝ่ายนิติบัญญัติของรัฐซึ่งมีกระบวนการและเป็นที่ยอมรับเกี่ยวกับความชอบธรรมอันมาจากประชาชน รวมทั้งอาจใช้สิทธิคัดค้านโดยประชาชนได้ทั้งสิ้น

2) ปัญหาเกี่ยวกับเงื่อนไขของการคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากร ในปัจจุบันระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ กำหนดเงื่อนไขของการคัดแยกหรือทำลายทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทยไว้ทั้งสิ้น 19 กรณี ได้แก่⁸

2.1) มีหลักฐานแน่ชัดว่าตายแล้ว เช่น ใบมรณะบัตร ใบชันสูตรพลิกศพ หรือแบบรับรองรายการทะเบียนคนตายจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง เป็นต้น

2.2) ผู้เสียหายได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง หรือยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย

⁴ Texas Code of Criminal Procedure, article 55 and 60.

⁵ The French Code of Criminal Procedure, article 768 - 781.

⁶ The Protections of Freedoms Act 2012, Police and Criminal Evidence Act 1984, and The Data Protection Act 1998.

⁷ Registration of Criminal Act (Chapter 268).

⁸ ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ, บทที่ 4 ข้อ 1.

2.3) เป็นคดีที่พนักงานอัยการสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้อง หรือสั่งยุติการดำเนินคดีอาญาตามระเบียบว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ

2.4) ศาลสั่งยกฟ้องหรือไม่ประทับรับฟ้อง

2.5) ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง

2.6) พนักงานอัยการถอนฟ้องในชั้นศาล

2.7) มีกฎหมายออกให้ภายหลังการกระทำความผิดยกเลิกความผิดนั้น

2.8) มีกฎหมายยกเว้นโทษ

2.9) มีคำพิพากษาของศาลหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ว่าบุคคลนั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิด

2.10) คดีอาญาเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37

2.11) เป็นคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด โดยศาลมิได้มีคำพิพากษาลงโทษจำคุก หรือมีการเปลี่ยนโทษเป็นวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชน เช่น เด็กหรือเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับหรือมีคำสั่งให้ว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวไป โดยไม่มีกำหนดเงื่อนไขการควบคุมประพฤติเมื่อเด็กหรือเยาวชนพ้นระยะเวลาตามที่ศาลมีคำพิพากษาซึ่งมิใช่การลงโทษจำคุกหรือคำสั่งให้รอการลงโทษ หรือรอการกำหนดโทษ โดยไม่กำหนดเงื่อนไขการควบคุมความประพฤติ เด็กหรือเยาวชนพ้นระยะเวลาการฝึกและอบรมตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลด้วยดีและศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนได้ออกใบบริสุทธิให้เด็กหรือเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้รอการลงโทษ หรือรอการกำหนดโทษโดยกำหนดเงื่อนไขการควบคุมความประพฤติ หรือภายหลังปล่อยตัว แต่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้กำหนดเงื่อนไขการควบคุมความประพฤติต่อและสามารถพ้นการควบคุมความประพฤติด้วยดีตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด เป็นต้น

2.12) เป็นคดีตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดเมื่อคณะอนุกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้ปล่อยตัวผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแล้ว

2.13) เป็นคดีความผิดทุกประเภท ซึ่งศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษปรับสถานเดียว

2.14) เป็นคดีที่เป็นไปตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 หรือที่แก้ไขเพิ่มเติม

2.15) เป็นคดีเกี่ยวกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ตามมาตรา 86 และ มาตรา 90 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 หรือที่แก้ไขเพิ่มเติม

2.16) เป็นคดีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช.ได้สวนข้อเท็จจริงแล้วมีมติว่าข้อหาใดไม่มีข้อมูลให้ข้อหาอันเป็นอันตกไป ซึ่งเป็นไปตามหมวด 8 มาตรา 91 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 หรือที่แก้ไขเพิ่มเติม

2.17) เป็นคดีความผิดทุกประเภทที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้รับทรัพย์สินสถานเดียว หรือให้บำเพ็ญประโยชน์ หรือภาคทัณฑ์ หรือศาลสั่งใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 39 หรือให้รอการกำหนดโทษ หรือกำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติและพ้นเงื่อนไขตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด หรือศาลมีคำพิพากษาอื่นใดที่ไม่สูงไปกว่าคำพิพากษาข้างต้น

2.18) แผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องหาที่จัดเก็บไว้ในสารบบ ซึ่งภายหลังมีเอกสารหลักฐานจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องยืนยันว่าไม่ได้เป็นผู้ต้องหา

2.19) แผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ขออนุญาตและผู้ขอสมัครเข้ารับราชการหรือเข้าทำงาน ในหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งได้จัดเก็บข้อมูลแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์แล้ว

จากเงื่อนไขข้างต้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายที่ใช้บังคับเกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากรในปัจจุบันซึ่งถูกแก้ไขเพิ่มเติมล่าสุดในปี พ.ศ. 2561 กำหนดเงื่อนไขของการคัดแยกและทำลายทะเบียนประวัติอาชญากรให้กว้างและมีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีทางกฎหมายสมัยใหม่มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด กฎหมายได้คงไว้ซึ่งเงื่อนไขในข้อ 11 ที่มีอยู่เดิม และกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมในข้อ 15 ขึ้นใหม่ โดยเงื่อนไขทั้งสองประการอยู่ภายใต้วัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนซึ่งมุ่งเน้นการแก้ไขพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎหมายของเด็กและเยาวชนมากกว่าการลงโทษ รวมถึงต้องการให้โอกาสในการกลับเข้าสู่ชีวิตในสังคมของผู้กระทำความผิดดังกล่าว

อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะมีความพยายามในการปรับปรุงเงื่อนไขของการคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากรที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดให้มีขอบเขตที่กว้างและเหมาะสมยิ่งขึ้นในทางกลับกัน กลับพบว่าปัญหาที่ยังคงอยู่จากบทบัญญัติเกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทย ได้แก่ การไม่ได้กำหนดให้คดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดซึ่งศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำคุก แต่เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมเพื่อฝึกอบรมตามมาตรา 142 (1) แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เป็นเงื่อนไขของการคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากร

ตามข้อ 11 ข้างต้นด้วย ด้วยเหตุนี้คดีอาญาที่ศาลใช้มาตรการเปลี่ยนโทษดังกล่าวจึงไม่ตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากรออกจากสารบบของกองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งคดีประเภทนี้มีจำนวนหลายพันคดีต่อปี ดังตัวเลขที่ปรากฏแล้วในบทนำ

แม้ว่าในทางปฏิบัติ สังคมทั่วไปอาจมองเห็นความพยายามของศาลเยาวชนและครอบครัวที่จะปฏิบัติตามพันธกรณีที่ประเทศไทยมีภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยยึดถือประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ⁹ แต่หากเปรียบเทียบความพยายามของศาลเยาวชนและครอบครัวโดยการใช้มาตรการตามมาตรา 142 (1) ข้างต้นกับการดำเนินงานของพนักงานสอบสวนทั้งในส่วนการจัดทำทะเบียนประวัติอาชญากรและการคัดแยกและทำลายทะเบียนประวัติอาชญากรแล้ว ผู้วิจัยพบว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายกลับไม่ได้เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ มาตรา 142 (1) มุ่งให้โอกาสเด็กและเยาวชนโดยการให้ศาลใช้อำนาจเปลี่ยนโทษจำคุกไปเป็นการส่งตัวเด็กและเยาวชนไปควบคุมตัวเพื่อฝึกอบรม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการหลีกเลี่ยงตราบาป แต่บทบัญญัติดังกล่าวกลับไม่อยู่ในเงื่อนไขของการดำเนินการคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากรตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติแต่อย่างใด ปัญหาดังกล่าวนับว่ามีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากคดีประเภทนี้มีจำนวนประมาณ 1 ใน 5 ของคดีอาญาทั้งหมดที่ศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วประเทศทำการพิจารณาพิพากษา ซึ่งส่งผลกระทบต่อการกลับเข้าสู่ชีวิตในสังคมของเด็กและเยาวชนผู้หลงผิดและต้องการที่จะปรับปรุงตัวเอง รวมถึงได้รับโอกาสในสังคมเนื่องจากประวัติของการกระทำความผิดย่อมติดตัวเป็นตราบาปต่อไป

ด้วยเหตุนี้ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 บทที่ 4 ข้อ 1.11 จึงเป็นบทบัญญัติหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 40 ที่ว่า “รัฐภาคียอมรับสิทธิของเด็กทุกคนที่ถูกกล่าวหา ตั้งข้อหา หรือถูกถือว่าได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา ที่จะได้รับการปฏิบัติต่อในลักษณะที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความสำนึกในศักดิ์ศรีและคุณค่าของเด็ก ซึ่งจะเสริมความเคารพของเด็กต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้อื่น และในลักษณะที่ต้องคำนึงถึงอายุของเด็กและความปรารถนาที่จะส่งเสริมการกลับคืนสู่สังคมและการมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ของเด็กในสังคม” อีกทางหนึ่งด้วย¹⁰

⁹ Convention on the Rights of the Child, article 3.

¹⁰ Convention on the Rights of the Child, article 40.

3) ปัญหาเกี่ยวกับผู้มีสิทธิขอคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากร ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือเป็นกฎหมายที่กำหนดเกี่ยวกับการจัดทำทะเบียนประวัติอาชญากร ซึ่งรวมถึงการทำลายและคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากรในปัจจุบันด้วย โดยกฎหมายดังกล่าวกำหนดให้ผู้บังคับการกองทะเบียนประวัติอาชญากรแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมา 1 ชุด ซึ่งประกอบด้วยกรรมการจำนวนอย่างน้อย 3 คน โดยประธานกรรมการมีตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองผู้บังคับการ เพื่อทำหน้าที่พิจารณาคัดเลือกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและเอกสารข้อมูลประวัติบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกประเภทเพื่อแยกออกจากสารบบหรือฐานข้อมูลประวัติอาชญากรต่อไป เนื้อความของกฎหมายข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการไม่เปิดโอกาสให้เด็กหรือเยาวชนซึ่งเป็นบุคคลผู้มีชื่อในทะเบียนประวัติอาชญากรสามารถใช้สิทธิในการร้องขอให้มีการคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากรของตนได้โดยซึ่งในทางปฏิบัติเด็กหรือเยาวชนผู้มีชื่อในทะเบียนประวัติอาชญากรจะต้องรอการดำเนินการโดยคณะกรรมการซึ่งได้รับการแต่งตั้งเท่านั้น หากคณะกรรมการชุดดังกล่าวมิได้ถูกแต่งตั้งหรือมิได้ดำเนินการพิจารณาคัดเลือกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและเอกสารข้อมูลประวัติบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือดำเนินการด้วยความล่าช้า เด็กหรือเยาวชนผู้มีชื่อในทะเบียนประวัติอาชญากรดังกล่าวก็ไม่มีสิทธิหรือมีอำนาจที่จะร้องขอโดยตรงให้ดำเนินการคัดแยกได้

หลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้มีสิทธิขอคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทยมีความแตกต่างจากหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้มีสิทธิขอลบทะเบียนประวัติอาชญากรของต่างประเทศอย่างชัดเจน โดยในรัฐเท็กซัส สหรัฐอเมริกา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญากรรมกำหนดให้บุคคลซึ่งมีส่วนได้เสียโดยตรงที่ถูกจับกุมไม่ว่าจะมีการควบคุมหรือไม่ในความผิดที่เป็นอาชญากรรมร้ายแรงหรือเป็นความผิดทั่วไป มีสิทธิที่จะขอลบบันทึกประวัติและไฟล์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของตนเองได้ โดยการดำเนินการดังกล่าวกระทำโดยการยื่นคำร้องขอฝ่ายเดียวแล้วเสนอต่อศาลเขตเพื่อพิจารณา นอกจากนี้กฎหมายยังได้กำหนดบทบาทของอัยการผู้เป็นตัวแทนในการดำเนินคดีและมีอำนาจแทนรัฐในการที่จะให้คำแนะนำต่อศาลเพื่อลบข้อมูลประวัติก่อนจะมีการพิจารณาคดีต่อศาลอีกด้วย¹¹ ในขณะที่ในอังกฤษ การร้องขอให้มีการลบข้อมูลออกจากฐานข้อมูลประวัติอาชญากรกระทำได้โดยตรงโดยบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูล โดยการร้องขอให้มีการลบข้อมูลออกจากฐานข้อมูลประวัติอาชญากรในระบบคอมพิวเตอร์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติอังกฤษนี้สามารถกระทำได้ทั้งการขอให้ลบข้อมูลประวัติอาชญากรในระบบคอมพิวเตอร์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ข้อมูลดีเอ็นเอ และข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมือ¹² และหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้มีสิทธิขอลบทะเบียนประวัติ

¹¹ Texas Code of Criminal Procedure, Article 55.01 and 55.02 Section 2 (a).

¹² Information Management and Operational Requirements Coordination Committee, *Deletion of Records from National Police Systems. (PNC/NDNAD/IDENT1) Version 2.* (London: National Police Chiefs' Council, 2018), 4.

อาชญากรรมของฝรั่งเศสมีบทกำหนดเป็นการเฉพาะเกี่ยวกับผู้มีสิทธิในการขอหลบหนีประวัติดังกล่าวไว้ โดยกำหนดบุคคลไว้ 3 กลุ่มด้วยกัน คือ ตัวผู้กระทำความผิด อัยการ และศาล¹³ ส่วนในสิงคโปร์ ทะเบียนประวัติอาชญากรรมจะถูกจำแนกโดยอัตโนมัติเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา Crime-free period โดยไม่ต้องมีผู้ร้องขอ ซึ่งระยะเวลาดังกล่าว คือ ระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี นับจากวันที่รับโทษเสร็จสิ้น หรือถูกปล่อยจากการควบคุมตัว โดยทั้งสองกรณีจะต้องไม่มีการอุทธรณ์และดำเนินคดีในชั้นใด ๆ อีก¹⁴

ในทางปฏิบัติ แม้ว่าจะมีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนบางแห่งในประเทศไทยที่ได้ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับเด็กและเยาวชนผู้ประสงค์จะขอคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากรรมโดยการช่วยร่างคำร้องและช่วยประสานงาน แต่การดำเนินการดังกล่าว เมื่อสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้ส่งคำร้องขอคัดแยกไปให้กองทะเบียนประวัติอาชญากรรมแล้ว ก็ยอมที่จะไม่มีอำนาจในการดำเนินการต่อ อีกทั้งตัวเด็กและเยาวชนผู้มีประวัติก็ไม่อาจใช้สิทธิในการติดตามความก้าวหน้าเนื่องจากตนเองไม่ใช่ผู้มีสิทธิขอคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากรรมตามที่กฎหมายกำหนด¹⁵

4) ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาเพื่อเริ่มดำเนินการคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากรรม และการคงอยู่ของทะเบียนประวัติอาชญากรรม นอกจากระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ จะไม่ได้กำหนดให้สิทธิกับเด็กและเยาวชนผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนประวัติอาชญากรรม สามารถใช้สิทธิร้องขอให้มีการคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากรรมของตนได้แล้ว กฎหมายฉบับเดียวกันยังไม่ได้กำหนดระยะเวลาอันเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินการกระบวนการคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากรรมอีกด้วย กรณีดังกล่าวส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีอำนาจหน้าที่เกิดความไม่มั่นใจว่าการคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากรรมจะต้องเริ่มดำเนินการเมื่อใด ซึ่งการขาดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนและเป็นรูปธรรมในการเริ่มต้นกระบวนการในการคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากรรมนี้ส่งผลต่อการคงอยู่ของทะเบียนประวัติอาชญากรรมและอนาคตของเด็กและเยาวชนผู้มีชื่อในทะเบียนประวัติอาชญากรรมในท้ายที่สุด

หากพิจารณาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับระยะเวลาเพื่อเริ่มดำเนินการหลบหนีประวัติดังกล่าวของต่างประเทศจะพบว่า ทุกประเทศที่ทำการศึกษามีการกำหนดระยะเวลาเพื่อเริ่มดำเนินการหลบหนีประวัติดังกล่าวไว้ โดยในรัฐเท็กซัส จะต้องดำเนินการภายใน

¹³ The French Code of Criminal Procedure, article 770 Paragraph 1.

¹⁴ Registration of Criminal Act (Chapter 268), section 7B (2).

¹⁵ พงษ์พนา ทองมี, สัมภาษณ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จ.สงขลา, 24 มิถุนายน 2561.

30 วันนับจากวันที่ศาลปล่อยตัวผู้กระทำความผิด หรือนับจากวันที่ศาลได้รับหนังสือปล่อยตัว หรือหนังสือรับการอภัยโทษ นอกจากนี้กฎหมายของรัฐเท็กซัสยังได้กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาเพื่อลบทะเบียนประวัติอาชญากรรมของศาลอีกด้วย โดยเมื่อได้รับคำร้องขอลบข้อมูลแล้ว ศาลจะต้องดำเนินการพิจารณาโดยทันทีภายใน 30 วันนับจากวันที่ได้รับคำร้องอีกด้วย เมื่อได้รับคำร้องขอลบข้อมูลแล้ว ศาลจะต้องดำเนินการพิจารณาโดยทันทีภายใน 30 วัน นับจากวันที่ได้รับคำร้อง และเมื่อมีคำสั่งให้ลบข้อมูลประวัติแล้ว อัยการของรัฐจะต้องเตรียม และแจ้งคำสั่งที่มีการลงลายมือชื่อของศาลให้กับสำนักงานยุติธรรมทางอาญาหากว่าบุคคล อยู่ในความควบคุมของหน่วยงานดังกล่าว นอกจากนี้กฎหมายยังได้กำหนดให้ศาลส่งคำสั่งให้ ลบข้อมูลไปให้กับเจ้าหน้าที่และองค์กรอื่น ๆ ของรัฐ หน่วยงานทางการเมือง รวมถึงองค์กร เอกชนซึ่งมีข้อมูลดังกล่าวอยู่อีกด้วย เมื่อศาลมีคำสั่งให้ลบข้อมูลประวัติแล้ว เลขานุการของศาล จะส่งสำเนาคำสั่งซึ่งถูกรับรองความถูกต้อง ไปยังแผนกทะเบียนประวัติอาชญากรรม สำนักงาน ป้องกันภัยสาธารณะ (The Crime Records Service of the Department of Public Safety) และหน่วยงานอื่น ๆ ที่ศาลกำหนด การส่งเช่นว่านี้ กฎหมายบังคับให้ส่งโดยใช้วิธีการทางหมาย อิเลคทรอนิกส์ การส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การส่งข้อมูลโดยโทรสาร หรือวิธีอื่น ๆ ที่มีเอกสาร หลักฐานการรับ อย่างไรก็ตาม หากเป็นการส่งคำสั่งข้างต้นไปยังหน่วยงานของรัฐ ผู้ส่งอาจใช้วิธี ส่งเป็นจดหมายด้วยตนเอง ซึ่งเลขานุการศาลจะต้องเก็บหลักฐานการรับเอกสารไว้เช่นกัน¹⁶

ในขณะที่กฎหมายของอังกฤษกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับระยะเวลาเพื่อเริ่มดำเนินการ ลบทะเบียนประวัติอาชญากรรมไว้ละเอียดกว่าในรัฐเท็กซัส สหรัฐอเมริกา กล่าวคือ กำหนดให้ ทำลายข้อมูลที่ให้ด้วยความสมัครใจทันทีเมื่อได้ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการเพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์นั้นแล้ว แต่หากเป็นข้อมูลของบุคคลที่ศาลมีคำสั่ง ข้อมูลดังกล่าวจะถูกลบภายใน ระยะเวลา 2 ปี นับจากดำเนินการตามคำสั่งเรียบร้อยแล้ว อย่างไรก็ตาม หากเป็นข้อมูลของบุคคล ที่ศาลมีคำพิพากษาว่าไม่มีความผิด ข้อมูลดังกล่าวจะต้องถูกลบภายในระยะเวลา 6 ปี นับจาก วันที่มีการนำตัวอย่างประเภานั้น ๆ มา นอกจากนี้กฎหมายของอังกฤษยังได้กำหนดหลักเกณฑ์ เฉพาะเกี่ยวกับระยะเวลาเพื่อเริ่มดำเนินการลบทะเบียนประวัติอาชญากรรมของเด็กและเยาวชน โดยกำหนดไว้ว่า หากเป็นการลบข้อมูลประวัติอาชญากรรมของบุคคลที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี ซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดที่ไม่ใช่ความผิดร้ายแรง และศาลพิพากษาว่าไม่มีความผิด การลบในกรณีนี้จะดำเนินการภายใน 3 ปี นับจากวันที่มีการนำตัวอย่างประเภานั้น ๆ มา นอกจากนี้ หากเป็นการลบข้อมูลประวัติอาชญากรรมของบุคคลที่มีอายุไม่เกิน 16 ปี ซึ่งถูกกล่าวหา ว่ากระทำความผิดร้ายแรง และศาลพิพากษาว่าไม่มีความผิด กฎหมายกำหนดเป็นการเฉพาะ เช่นกันโดยให้ลบภายใน 3 ปี นับจากวันที่มีการนำตัวอย่างประเภานั้น ๆ มา และสำหรับบุคคล

¹⁶ Texas Code of Criminal Procedure, article 55.02.

ที่มีอายุ 16 หรือ 17 ปี ซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดร้ายแรง ข้อมูลประวัติจะต้องถูกลบภายในระยะเวลา 6 ปีนับจากวันที่มีการนำตัวอย่างประเภทนั้น ๆ มา¹⁷ ทั้งนี้ การลบดังกล่าวจะประกอบไปด้วยการลบข้อมูลดีเอ็นเอ และข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมือ ซึ่งเรียกรวมกันว่า ข้อมูลไบโอเมตริก (Biometric Information) ที่อยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ การร้องขอให้มีการลบข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะต้องกรอกคำร้องขอให้มีการลบข้อมูลประวัติ รวมทั้งแสดงเหตุแห่งการขอลบที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย คำร้องขอนี้สามารถกระทำได้ ทั้งในรูปอิเล็กทรอนิกส์หรือในรูปกระดาษ ซึ่งได้ร้องขอต่อหน่วยงาน นอกจากนี้ผู้ร้องขอจะต้องเตรียมหลักฐานเพื่อพิสูจน์ตัวบุคคลและที่อยู่ของตน รวมทั้งวิธีการติดต่อกลับ โดยกระบวนการในการขอลบนี้ไม่มีค่าใช้จ่าย เมื่อได้รับคำร้องแล้ว หน่วยลบข้อมูลแห่งชาติ (The National Record Deletion Unit) ซึ่งเป็นหนึ่งในหน่วยงานของ The ACRO Criminal Record (ACRO) จะทำการเตรียมข้อมูลและให้คำแนะนำกับเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสูง ซึ่งได้แก่การดำเนินการและให้คำแนะนำ ดังนี้ (1) ดำเนินความร่วมมือกับหน่วยงานซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลทั้งหมดที่เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสูงในอังกฤษและเวลส์ (2) ส่งคำร้องขอไปยังเซตไอร์แลนด์เหนือและสกอตแลนด์หากข้อมูลอยู่นอกเขตอำนาจของอังกฤษและเวลส์ (3) ปฏิเสธคำร้องขอในกรณีที่ไม่มีปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าบุคคลนั้นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่ หรือศาลมีคำพิพากษาว่ามีความผิด หรือไม่เข้าเงื่อนไขของการขอลบข้างต้น กรณีที่ผู้ร้องขอต้องการลบข้อมูลประวัติของตนภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาว่ากระทำความผิดแล้ว บุคคลนั้นจะต้องอุทธรณ์คำพิพากษาต่อศาลสูง กรณีนี้รวมถึงคำพิพากษาของศาลต่อผู้กระทำความผิดที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี หากบุคคลดังกล่าวประสงค์จะลบข้อมูลประวัติ บุคคลนั้นจะต้องอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลต่อไปเช่นกัน (4) ส่งต่อข้อมูลให้กับหน่วยงานตำรวจซึ่งมีหน้าที่ลบข้อมูลประวัติ (5) ให้คำแนะนำหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการในกรณีที่มีความจำเป็น (6) ช่วยบริหารจัดการในการลบข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและข้อมูลไบโอเมตริก หากเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสูงมีคำสั่งให้ลบ (7) เป็นสื่อกลางระหว่างผู้ร้องขอและเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสูง (8) จัดทำข้อมูลเชิงสถิติ และ (9) รายงานต่อคณะกรรมการนโยบายฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ

สำหรับหลักเกณฑ์เกี่ยวกับระยะเวลาเพื่อเริ่มดำเนินการจำแนกทะเบียนประวัติอาชญากรในฝรั่งเศส กฎหมายกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการลบทะเบียนประวัติอาชญากร

¹⁷ Police and Criminal Evidence Act 1984, section 64B (2), 64C (3), 64D (3), 64E (3), 64F (3), and 64G (3). – See Also, Information Management and Operational Requirements Coordination Committee, *Deletion of Records from National Police Systems. (PNC/NDNAD/IDENT1) Version 2.* (London: National Police Chiefs' Council, 2018), Annex C – Retention Periods for Biometric Information (Fingerprints and DNA)

ไว้เมื่อพ้นกำหนด 3 ปีนับจากผู้กระทำความผิดได้ดำเนินการตามคำสั่งศาลแล้ว¹⁸ หลักเกณฑ์ของฝรั่งเศสดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับหลักเกณฑ์ของสิงคโปร์และประเทศที่อธิบายมาแล้วข้างต้น กล่าวคือ มีการกำหนดระยะเวลาเพื่อเริ่มดำเนินการทำลายทะเบียนประวัติอาชญากรที่แน่นอน โดยในสิงคโปร์ การจำแนกทะเบียนประวัติอาชญากรนั้นจะดำเนินการเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาที่เรียกว่า Crime-free period ซึ่งระยะเวลาดังกล่าว คือ ระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปีนับจากวันที่รับโทษเสร็จ หรือถูกปล่อยจากการควบคุมตัว โดยทั้งสองกรณีจะต้องไม่มีการอุทธรณ์และดำเนินคดีในชั้นใด ๆ อีกต่อไป¹⁹

สำหรับประเด็นเกี่ยวกับการคงอยู่ของทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทยนั้น แม้ว่าจะเปรียบเทียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ รวมถึงกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทยจะไม่ได้มีกำหนดไว้โดยชัดเจน ทำให้ในทางปฏิบัติทะเบียนประวัติอาชญากรของเด็กและเยาวชนที่เคยเป็นผู้กระทำความผิดนั้นยังคงอยู่เรื่อยไปและอาจถูกนำมาใช้ดูประวัติในอนาคตตราบได้ที่ยังไม่ได้มีการทำลายหรือการคัดแยก ดังนี้ การคงอยู่ดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อตัวผู้เคยกระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนได้ต่อไปอย่างไม่รู้จบ การคงอยู่ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องกับกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ ว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวแก่คดีเด็กและเยาวชน หรือกฎแห่งกรุงปักกิ่ง (The Beijing Rules) ที่กำหนดไว้ว่า “ประวัติของผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนควรเก็บเป็นความลับอย่างเข้มงวดไม่เปิดเผยต่อบุคคลอื่น ผู้ที่จะรู้ประวัติเหล่านี้ควรได้แก่ผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการวางข้อกำหนดของคดีนั้น หรือผู้อื่นที่ได้รับมอบอำนาจในเวลานั้นเท่านั้น นอกจากนี้ประวัติความผิดของผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนไม่ควรถูกใช้ในขั้นตอนการดำเนินคดีสำหรับบุคคลคนเดียวกันที่กระทำความผิดเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่”

2.2 ปัญหาทางสังคมที่เกิดจากทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทย²⁰

1) ปัญหาเกี่ยวกับการสมัครงานและการทำงาน บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทยข้างต้นไม่เพียงแต่ก่อปัญหาทางกฎหมายบนแนวคิดและทฤษฎีเท่านั้น ในทางปฏิบัติยังก่อให้เกิดการคงอยู่ของทะเบียนประวัติอาชญากรของผู้เคยกระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชนเป็นระยะเวลาอย่างยาวนาน โดยที่บุคคลที่

¹⁸ The French Code of Criminal Procedure, article 770.

¹⁹ Registration of Criminal Act (Chapter 268), section 7B (2) and (4).

²⁰ ผู้ได้รับผลกระทบจากการคงอยู่ของทะเบียนประวัติอาชญากรที่เคยกระทำความผิดเมื่อครั้งยังเป็นเด็กหรือเยาวชน โดยคัดแยกออกตามภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก ภาคละ 20 คน รวมจำนวน 120 คน, สัมภาษณ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, ม.ป.ท., พฤษภาคม - ตุลาคม 2561.

เคยกระทำความผิดจะไม่สามารถสมัครงานบางประเภทที่กำหนดคุณสมบัติเกี่ยวกับการตรวจสอบทะเบียนประวัติอาชญากรได้ เช่น งานที่เกี่ยวกับราชการและงานเอกชน บางประเภทที่นายจ้างต้องการพิจารณาประวัติอาชญากรของผู้สมัครประกอบการรับเข้าทำงาน ตัวอย่างที่เกิดขึ้นที่ผู้วิจัยยกมาเพื่อชี้ให้เห็นถึงปัญหาทางสังคมที่ตามมาก็คือ การสมัครเข้ารับราชการทหาร²¹ จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเด็กและเยาวชนผู้เคยกระทำความผิดทางอาญาในจำนวน 120 คน มีผู้ให้ข้อมูลว่าตนถูกปฏิเสธการรับเข้าทำงานในสถานประกอบการเอกชนซึ่งเป็นไปทำนองเดียวกันกับตัวอย่างข้างต้น จำนวน 86 คน

สำหรับปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นในประเด็นของการทำงานนั้น จากการที่ผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลแล้วทำการวิเคราะห์พบว่า การคงอยู่ของทะเบียนประวัติอาชญากรซึ่งไม่เปิดโอกาสให้มีการคัดแยก ทำให้การประกอบอาชีพของผู้ที่เคยกระทำความผิดเมื่อครั้งยังเป็นเด็กหรือเยาวชนนั้นสิ้นสุดลงมีจำนวน 14 คน โดยผู้วิจัยยกตัวอย่างที่ผู้เคยกระทำความผิดนั้นได้รับการแต่งตั้งเป็นสมาชิกกองอาสารักษาดินแดน (อส.) ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งในภาคใต้ และถูกถอดถอนจากการเป็นสมาชิกกองอาสารักษาดินแดนในภายหลังเนื่องจากหน่วยงานต้นสังกัดพบว่า บุคคลดังกล่าวเคยกระทำความผิดเมื่อครั้งยังเป็นเยาวชน สร้างผลกระทบต่อตัวบุคคลดังกล่าวและครอบครัวเป็นอย่างมาก

จากตัวอย่างข้างต้นทะเบียนประวัติอาชญากรจึงเป็นเสมือนหนึ่งสัญลักษณ์ของการถูกตีตรา (Label) และเป็นอุปสรรคอันหนึ่งต่อการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนผู้เคยหลงผิดฝ่าฝืนกฎหมายกลับตัวกลับใจและกลับเข้าทำงานและใช้ชีวิตโดยปกติได้ในสังคม การถูกจำกัดโอกาสด้วยอุปสรรคนี้อาจเป็นสาเหตุหนึ่งของการกระทำความผิดซ้ำในอนาคตอีกด้วย นอกจากนี้ตัวอย่างข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังพบว่า ในการสมัครเข้าทำงานในภาคเอกชน หน่วยงานเอกชนหลายแห่งซึ่งมีภาพลักษณ์ที่ต้องให้ความไว้วางใจกับลูกค้าหรือคู่สัญญา ก็จะกำหนดให้ผู้สมัครต้องนำผลการตรวจสอบทะเบียนประวัติอาชญากรมาแสดงประกอบเป็นหลักฐานการสมัครงาน เช่น สำนักงานบัญชี บริษัทรักษาความปลอดภัย โดยในประเภทธุรกิจเฉพาะทั้งสองข้างต้นนี้ จะให้ความสำคัญกับประวัติของการกระทำความผิดของผู้สมัครงานอย่างมาก ซึ่งจากการเก็บข้อมูลธุรกิจทั้งสองประเภทจะไม่ได้สนใจฐานความผิดที่ผู้สมัครงานเคยกระทำ กล่าวคือ หากมีการกระทำความผิดโดยผู้สมัครงานแล้ว ไม่ว่าจะเป็นความผิดเล็กน้อยหรือไม่ และไม่ว่าเป็นการกระทำความผิดในขณะที่มีอายุเท่าไร ผู้ประกอบการจะไม่รับบุคคลนั้น ๆ ทำงานในสถานประกอบการของตน จากสภาพปัญหาดังกล่าวนี้นำให้ผู้สมัครงานที่ประสงค์จะ

²¹ คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร, “คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร สาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย ที่ สค 32/2548 เรื่อง อุทธรณ์คำสั่งไม่ลงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประวัติอาชญากร,” 15 มีนาคม 2548.

เข้าทำงานในประเภทธุรกิจข้างต้นไม่อาจเกิดขึ้นได้ไม่ว่าผู้สมัครงานจะแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรม รวมถึงมีคุณสมบัติที่สามารถทำงานได้แล้วก็ตาม

ผลกระทบเกี่ยวกับการสมัครงานและการทำงานมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ รองศาสตราจารย์ ดร. ปกป้อง ศรีสนิท และกานต์ชนก แสงแห่งธรรม ที่เห็นว่านายจ้างจะเลือกใช้ดุลยพินิจในการรับบุคคลเข้าทำงาน ในกรณีที่ผู้สมัครงานมีชื่ออยู่ในทะเบียนประวัติอาชญากร และนายจ้างอาจตัดสินใจไม่รับบุคคลดังกล่าวเข้าทำงานไปโดยปริยาย²²

2) ปัญหาเกี่ยวกับการสมัครเรียนและการเรียน การมีชื่ออยู่ในทะเบียนประวัติอาชญากรเป็นหนึ่งในข้อกัณธของบุคคลซึ่งพ้นจากระบบการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนประสบ จากการเก็บข้อมูลผู้ที่เคยกระทำความผิดเมื่อครั้งยังเป็นเด็กและเยาวชนจำนวน 68 คน มีความประสงค์จะกลับเข้าศึกษาต่อภายหลังจากการกลับตัวกลับใจ โดยผู้เคยกระทำความผิดให้เหตุผลว่า การศึกษาจะเป็นหนึ่งในหนทางที่จะทำให้ตนเองไม่กลับไปกระทำความผิดอีก ดังนั้น ผู้เคยกระทำความผิดจึงประสงค์ที่จะกลับเข้าศึกษาหรือเข้าศึกษาในศาสตร์ต่าง ๆ ที่ตนจะสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ในอนาคต อย่างไรก็ตาม สิ่งที่คุณเคยกระทำความผิดมีความกังวลก็คือ การมีชื่ออยู่ในทะเบียนประวัติอาชญากรนั้น จะตัดโอกาสทางการศึกษาของตน โดยในจำนวนของผู้สนใจจะกลับเข้าศึกษาข้างต้นมีความกังวลว่าสถานศึกษาอาจปฏิเสธการขอกลับเข้าศึกษาหรือขอเข้าศึกษา นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางคนยังได้มีการทำหนังสือถึงสำนักงานตำรวจแห่งชาติและกองทะเบียนประวัติอาชญากร โดยมีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้คำแนะนำ เพื่อขอคัดแยกชื่อของตนออกจากฐานข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากรของตนเองในอดีตอีกด้วย โดยปัญหาข้อนี้สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ House of Commons Justice Committee ในประเทศอังกฤษที่สรุปสาระสำคัญได้ว่า การมีชื่อในทะเบียนประวัติอาชญากรส่งผลต่อแรงจูงใจในการกลับไปศึกษาต่อ เนื่องจากกังวลใจกับการเลือกปฏิบัติหากบุคคลทั่วไปทราบว่าคุณเคยกระทำความผิด และไม่ต้องการให้บุคคลอื่นทราบถึงการกระทำความผิดของตนในอดีต²³

ข้อมูลจากผู้วิจัยได้รับเกี่ยวกับการสมัครเรียนหรือการศึกษาของผู้เคยกระทำความผิดในประเทศไทยพบว่า ผู้เคยกระทำความผิดประสงค์ที่จะศึกษาเล่าเรียนในสาขาหรือในศาสตร์

²² ปกป้อง ศรีสนิท, “การปฏิรูปทะเบียนประวัติอาชญากรกับแนวคิดการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด,” (การประชุมวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ 16 พัฒนาระบบการยุติธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ นำความยุติธรรมสู่ประชาชน, รอยัล จูบิลี อิมแพค เมืองทองธานี, 2-3 สิงหาคม 2561), และกานต์ชนก แสงแห่งธรรม, “การคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากรของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2558), 76.

²³ House of Commons Justice Committee, *Disclosure of Youth Criminal Records: First Report of Session 2017–19*. (London: House of Commons, 2017), 13-14.

ต่าง ๆ ที่หลากหลาย กล่าวคือ บางกลุ่มประสงค์จะศึกษาในสาขานิติศาสตร์ บางกลุ่มประสงค์จะกลับเข้าศึกษาต่อในสายสามัญ บางกลุ่มประสงค์จะศึกษาต่อในสายอาชีพ เช่น ช่างยนต์ ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ช่างไฟฟ้า เป็นต้น โดยกลุ่มผู้เคยกระทำความผิดที่ประสงค์จะทำการศึกษาเหล่านี้ล้วนแต่มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ไม่อยากจะกลับไปกระทำความผิดและใช้ชีวิตในสถานที่ควบคุม เช่น สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หรือศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนอีกแล้ว นอกจากนี้ผู้เคยกระทำความผิดยังเชื่อมั่นว่า ตนเองจะไม่กลับไปกระทำความผิดอีกหากตนเองมีความรู้และมีอาชีพทำเป็นหลักเป็นฐานในสังคม แต่ความมุ่งหวังข้างต้นอาจต้องล้มเลิกเนื่องจากกังวลเกี่ยวกับการรับรู้ถึงประวัติการกระทำความผิดของบุคคลต่าง ๆ ในโรงเรียน

3) ปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน ปัญหาอื่น ๆ ที่ได้จากการเก็บข้อมูลและเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการถูกสังคมตีตราว่าเป็นผู้กระทำความผิด ปัญหาในข้อนี้สะท้อนให้เห็นถึงความไม่มั่นใจในการกลับเข้าใช้ชีวิตในสังคมของผู้เคยกระทำความผิด โดยผู้เคยกระทำความผิดที่ผ่านพ้นกระบวนการตามกฎหมายนั้นยังมีความรู้สึกไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างแท้จริง ไม่ว่าตนเองจะได้ผ่านวิธีการแก้ไข ปรับปรุงฟื้นฟูพฤติกรรมที่กำหนดโดยศาลเยาวชนและครอบครัวหรือพนักงานอัยการแล้วก็ตาม นอกจากนี้บางรายได้รับผลกระทบจากการที่บุคคลในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใกล้ชิด เช่น เพื่อนบ้านหรือคนในชุมชน นำเรื่องการกระทำความผิดที่เคยเกิดขึ้นไปบอกต่อไปเรื่อย ๆ สร้างความรู้สึกแบ่งพวกระหว่างคนดีและคนไม่ดี พวกปกติและพวกมีปัญหา ซึ่งความกังวลเช่นนี้แม้จะไม่ส่งผลโดยตรงต่ออนาคตของเด็กและเยาวชนผู้เคยกระทำความผิดก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าปัญหาดังกล่าวส่งผลต่อสภาพจิตใจของเด็กและเยาวชนอยู่ไม่น้อย ทั้งยังจะกลายเป็นสิ่งที่สังคมหรือชุมชนที่เด็กและเยาวชนอยู่ใกล้ชิดที่สุดสร้างขึ้นเพื่อกีดกันพวกเขาออกจากสังคมในท้ายที่สุด

จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก มีผู้เคยกระทำความผิดเมื่อครั้งยังเป็นเด็กหรือเยาวชน จำนวน 108 คนที่ได้รับผลกระทบในลักษณะนี้ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างคนหนึ่งในพื้นที่ภาคตะวันออกซึ่งภายหลังจากที่ถูกฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวในความผิดเกี่ยวกับร่างกาย และได้รับการฝึกอบรมตามคำพิพากษาของศาลแล้ว ผู้ให้ข้อมูลได้กลับมาอาศัยอยู่ที่บ้านมารดาของตน ในช่วงอาทิตยดังกล่าวเมื่อเพื่อนบ้านทราบเรื่องจึงทำที่วามถามไถ่แต่ความเป็นจริงกลับเป็นการมาดูตัว ดูหน้า แล้วจึงได้มีการสืบค้นข้อมูลการกระทำความผิด การดำเนินคดี และการลงโทษจากเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ตนรู้จัก และได้มีการกระจายข่าวในด้านลบของผู้ให้ข้อมูลต่อไปเรื่อย ๆ ในหมู่บ้าน ทำให้ในท้ายที่สุดผู้ให้ข้อมูลจำต้องออกจากหมู่บ้านไปเพื่อดำเนินชีวิตของตนที่อื่น

โดยสรุปจากการศึกษาเกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทย ทำให้กล่าวได้ว่าฐานข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทยในปัจจุบันนั้นเพียงแต่มุ่งหวังและอำนวยความสะดวกให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐและมุ่งคุ้มครองความสงบสุขของสังคมส่วนรวมเพียงเท่านั้น ระบบฐานข้อมูลดังกล่าวไม่ได้สนับสนุนหรือส่งเสริมการฟื้นฟูแก้ไขพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง ทั้งยังทำลายโอกาสในการกลับเข้าสู่สังคมปกติเมื่อผู้กระทำความผิดได้แก้ไขพฤติกรรมของตนสำเร็จแล้วอีกด้วย

3. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

3.1 บทสรุป

ทะเบียนประวัติอาชญากรเป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยทะเบียนประวัติอาชญากรจะเป็นฐานข้อมูลที่ใช้รวบรวมเรื่องราวว่าด้วยความเป็นไปของผู้ก่ออาชญากรรมหรือผู้กระทำความผิดโดยรัฐ และถูกนำไปใช้ในขั้นตอนการสืบสวนสอบสวนของตำรวจ การฟ้องคดีของพนักงานอัยการ การพิจารณาพิพากษาของศาล ทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งระบบดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเทศต่าง ๆ ล้วนแต่มีการสร้างและรวบรวมฐานข้อมูลที่ใช้รวบรวมเรื่องราวว่าด้วยความเป็นไปของผู้ก่ออาชญากรรมหรือผู้กระทำความผิดในรัฐของตน โดยมีวัตถุประสงค์หลักที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งกฎหมายเกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากรในประเทศไทยกำหนดโดยระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยประมวลระเบียบการตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 32 การพิมพ์ลายนิ้วมือ ที่มีการปรับปรุงแก้ไขล่าสุดในปี พ.ศ. 2561 โดยในกฎหมายฉบับนี้กำหนดขั้นตอนการจัดทำ รวมถึงการคัดแยกและทำลายทะเบียนประวัติอาชญากรในประเทศไทย แม้ดูเหมือนว่าการดำเนินการเกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากรของต่างประเทศและประเทศไทยมีหลายอย่างคล้ายกัน อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ การดำเนินการในการคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทยยังคงมีปัญหาอยู่บางประการเช่นกัน ดังนี้ (1) การที่กฎหมายทะเบียนประวัติอาชญากร ซึ่งเป็นกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพและอนาคตของบุคคลไม่ได้อยู่ในรูปของกฎหมายที่ผ่านการออกโดยกระบวนการทางนิติบัญญัติ (2) การใช้มาตรการเปลี่ยนโทษจำคุกหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยเป็นการส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปควบคุมเพื่อฝึกอบรม ตามมาตรา 142 (1) แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ไม่เป็นหนึ่งในเงื่อนไขของการคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากร (3) การไม่ได้กำหนดตัวบุคคลผู้สามารถใช้สิทธิในการขอคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากร และ (4) การไม่กำหนดระยะเวลาเพื่อเริ่มดำเนินการคัดแยก

ทะเบียนประวัติอาชญากรให้มีความชัดเจน โดยปัญหาทั้ง 4 ประการข้างต้นส่งผลต่ออนาคตของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะส่งผลเป็นการตัดโอกาสในการเข้าทำงานทั้งในหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ส่งผลต่อการเข้าศึกษา และส่งผลต่อการกลับเข้าใช้ชีวิตในสังคม เนื่องจากทะเบียนประวัติอาชญากรมีลักษณะเป็นการตีตราว่าบุคคลผู้นั้นได้เคยกระทำความผิดมาในอดีต ซึ่งหากผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนไม่สามารถรับการศึกษาและประกอบอาชีพที่สุจริตได้ รวมถึงกลับเข้าใช้ชีวิตอยู่ในสังคม บุคคลกลุ่มดังกล่าวก็มีโอกาสที่จะกลับไปกระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรมอีกได้

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมาย ปัญหาทางสังคมของการมีชื่ออยู่ในทะเบียนประวัติอาชญากร รวมถึงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลในทะเบียนประวัติอาชญากรและการพิจารณารับบุคคลเข้าทำงาน ผู้วิจัยเสนอแนวทางในการปรับปรุงหรือพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทย ดังนี้

1) กำหนดให้กฎหมายทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศไทย ซึ่งเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติที่อาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนผู้เกี่ยวข้อง ควรตราเป็นกฎหมายที่รัฐสภาเห็นชอบ โดยการแก้ไขเพิ่มเติมมาตราในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือเป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติอย่างหนึ่งอย่างใด

2) กำหนดให้กรณีศาลเยาวชนและครอบครัวได้พิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชน แต่เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นส่งตัวไปฝึกและอบรมตามมาตรา 142 (1) แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เป็นหนึ่งในเงื่อนไขที่จะดำเนินการคัดแยกทะเบียนประวัติออกจากสารบบโดยการกำหนดไว้ในกฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภา

3) กำหนดให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้มีสิทธิในการร้องขอให้มีการคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากรของตนได้ทำนองเดียวกันกับรัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศฝรั่งเศส ทั้งนี้เพื่อเป็นการเปิดโอกาสและเป็นการริเริ่มกระบวนการโดยตรงโดยผู้ได้รับผลกระทบต่อการคงอยู่ของทะเบียนประวัติอาชญากรดังกล่าว และ

4) กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาเพื่อเริ่มดำเนินการคัดแยกทะเบียนประวัติอาชญากรเพิ่มเติมให้มีความชัดเจนและแน่นอนโดยไม่เปิดโอกาสให้มีการใช้ดุลยพินิจของบุคคลใด ๆ หรือเจ้าหน้าที่รัฐใด ๆ ดังเช่นในรัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ

ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสิงคโปร์

ในท้ายที่สุดนี้ผู้วิจัยหวังว่าข้อเสนอแนะทางวิชาการบนหน้ากระดาษเหล่านี้ จะถูกหยิบยกและนำไปใช้เป็นเหตุผลสนับสนุนให้มีการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับทะเบียนประวัติ อาชญากรของประเทศไทยต่อไป นอกจากนี้ผู้วิจัยยังหวังต่อไปอีกว่าการพัฒนากฎหมายข้างต้น จะช่วยทำให้อนาคตของผู้เคยหลงผิดในครั้งวัยเยาว์ได้กลับมาสดใสขึ้นอีกครั้ง²⁴

²⁴ บทความนี้สรุปจากงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับทะเบียนประวัติอาชญากรของเด็กและเยาวชน” โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2560 กลุ่มเรื่อง การพัฒนาระบบการยุติธรรม ด้านกฎหมายและพัฒนาสถาบันยุติธรรม เลขที่ วช(อ)(กบง)/150/2560.

References

- Court of Justice. "Annual Judicial Statistics, Thailand, 2013 – 2017." Accessed June 12, 2018. <http://www.oppb.coj.go.th/>. [In Thai]
- House of Commons Justice Committee. *Disclosure of Youth Criminal Records: First Report of Session 2017–19*. London: House of Commons, 2017.
- Information Management and Operational Requirements Coordination Committee. *Deletion of Records from National Police Systems. (PNC/NDNAD/IDENT1) Version 2*. London: National Police Chiefs' Council, 2018.
- Kanchanok Saenghaengtham. "Sorting of Juvenile Offenders' Criminal Record." Master' thesis, Faculty of Law, Dhurakijpundit University, 2015. [In Thai]
- Pokpong Srisanit. "Criminal Record Reformation and Appropriate Punishment Determination Concept for Offender." The 16th National Symposium on Justice Administration: Justice System Development, Reducing Inequality, Leading Justice to Public, Royal Jubilee Impact Muang Thong Thani, August 2-3 2018. [In Thai]
- The Official Information Commission. "The Official Information Commission Decision on Society Government Administration and Law Enforcement, No. SK 32/2548 Administrative Orders Appealing on Information concerning Criminal Record." March 15, 2005. [In Thai]